

УДК 37. 035. 6: 355. 232 (477)

к.філос.н., доц. **Волошина Н.М.** (ВІТІ ДУТ)

к.т.н. **Сасенко О.Г.** (ВІТІ ДУТ)

ВІЙСЬКОВИЙ ПАТРІОТИЗМ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті сформульовано авторське бачення понять «патріотизм» та «військовий патріотизм», проаналізовано їх сутність, зміст окреслено деякі аспекти військово-патріотичного виховання у сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: патріотизм, військовий патріотизм, військово-патріотичне виховання.

Україна нині переживає найтривожніший і водночас найдоленосніший період своєї новітньої історії. Після успішного повалення режиму Януковича в лютому та тимчасової втрати Криму у березні 2014 року, ситуація загострилася із розгортанням сепаратистського руху на Південному Сході країни.

Перед українським суспільством постала низка невирішених питань, головним із яких є питання збереження цілісності України під впливом зовнішніх стратегічних геополітичних посягань путінського Кремля. Лейбмотивом яких є міфічний «захист» росіян та російськомовних громадян, утвердження російської мови та російського православ'я як основних ознак «руського міра», захист від «агресивного блоку НАТО», захоплення частин території України, названих «Новоросією», пропаганда імперських ідей через російські ЗМІ (чомусь масово поширені в Україні) чи навіть реванш – відродженням СРСР.

На усунення реальної загрози державності незалежної України встали пліч-о-пліч представники різних соціальних прошарків – дійсні патріоти своєї країни. Одні із зброєю і руками захищають єдність країни на бойових позиціях, інші – небайдужі створили волонтерський рух для забезпечення діяльності воїнів. Патріотичний рух населення України свідчить про небайдужість більшості українців до подальшої долі власної незалежної

держави. Дані обставини обумовлюють актуальність висвітлення проблеми патріотизму українського суспільства взагалі і військового патріотизму зокрема.

Мета статті розглянути деякі аспекти військового патріотизму українського суспільства. Для досягнення мети в статті вирішено *наступні завдання*:

показано наукові погляди на сутність патріотизму;

розкрито сутність, зміст, складові та функції військового патріотизму, складника соціального явища – патріотизму суспільства;

висвітлено окремі аспекти військово-патріотичного виховання в сучасному українському суспільстві.

Об'єктом статті є патріотизм українського суспільства.

Предметом статті є військовий патріотизм сучасного українського суспільства.

Наукова новизна статті:

узагальнення поглядів на розуміння патріотизму;

визначення сутності змісту структури і функцій військового патріотизму;

з'ясування деяких аспектів формування військового патріотизму сучасного українського суспільства.

Підґрунтям розуміння патріотизму сучасного українського суспільства є вітчизняна теоретична спадщина. Його заснували І. Дзюба, В. Чорновіл, В. Стус, Л. Костенко, В. Сосюра та ін. Своєю творчою працею вони прославляли рідну Україну і закликали народ любити її. Після отримання Україною незалежності тема патріотизму розробляється у працях українських учених В. Андрущенко, П. Кононенка М. Михальченка, І. Надольного та ін. Ними розглядаються поняття «любов до Батьківщини», «патріотична свідомість», «особистість», «суспільство», «національна ідея» та аналізується стан патріотичного виховання.

Більш ґрунтовне визначення поняття «патріотизм» сформульовано М. Боришевським. У нього патріотизм це – «цінність, що втілюється у самовідданій любові до рідної землі, її народу, Батьківщини. Особистість, яка є патріотом, уболіває за долю Вітчизни, переживає потребу віддавати всі сили служінню співвітчизникам, своїй нації» [1].

Питанню військового патріотизму присвячені дослідження В. Абрамова, А. Афанасьєва, В. Баранівського, Ю. Красильника та ін. Незалежно від соціального статусу авторів, військові вони чи цивільні, можна виокремити загальні підходи до розуміння військового патріотизму. Такими загальними рисами для патріота Батьківщини є готовність захищати Батьківщину від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Навіть короткий перелік поглядів на розуміння патріотизму дозволяє стверджувати, що загальним для визначення його сутності є любов до Батьківщини і безкорисливе служіння її інтересам та готовність до жертвності за неї.

Для більш глибокого з'ясування сутності патріотизму пропонується розглянути наступні вихідні теоретичні й методологічні підходи.

По-перше, патріотизм, якщо мати на увазі його генезис, виникає й виявляється як почуття любові й віри усе більше соціалізуючись і морально піднімаючись за допомогою духовного збагачення особистості, суспільства.

По-друге, почуття патріотизму постійно розвивається, збагачується в ході активної соціальної діяльності, суб'єкта на користь Батьківщини.

По-третє, патріотизм, будучи глибоко соціальним за своєю природою явищем, формується лише у соціумі, під впливом соціуму і являє собою не лише найважливішу грань суспільства, але й джерело його існування та розвитку.

По-четверте, суб'єктом патріотизму є суспільство, головним елементом якого виступає особистість, що усвідомила своєю історичну, культурну, національну, духовну й іншу належність до Батьківщини й готова до самовідданої праці і навіть самопожертви заради її блага.

По-п'яте, істинний патріотизм нерозривно пов'язаний з духовністю. Будучи піднесеним почуттям, незамінною цінністю, джерелом і найважливішим мотивом соціально значимої

діяльності, він властивий тій особистості (соціальній групі), що досягла значного духовно-морального й культурного рівня розвитку.

По-шосте, багато дослідників нині схилиються до думки про необхідність патріотизму для консолідації суспільства. В ньому вбачається чинник інтеграції, збереження і підтримки нормального функціонування суспільства, тим самим віднесення його до числа соціальних явищ, орієнтованих на збереження цілісності народу як соціально-культурного утворення, що історично формується, його інтеграцію і забезпечення нормального функціонування й розвитку у взаємодії з іншими народами.

Виходячи із зазначених теоретичних і методологічних посилок, пропонується визначити патріотизм суспільства як сформовану в соціумі соціально-психологічну властивість, притаманну особистості, сім'ї, соціальній групі, етносу, що проявляється у вірі й безкорисливій любові до Батьківщини, готовності до самовідданої праці заради її процвітання, здатності до самопожертви при захисті її інтересів від загроз й спроможну консолідувати суспільство.

Військовий патріотизм є різновид патріотизму пов'язаний із готовністю до самопожертви на користь своєї Батьківщини. Його пропонується визначити як готовність особистості без коливань безкорисливо віддати свої інтелектуальні, духовні й фізичні можливості в ім'я захисту із зброєю в руках інтересів Батьківщини, заради її подальшого розвитку.

Основними структурними компонентами військового патріотизму як явища громадського життя є: патріотична свідомість (знання, погляди, переконання, судження, ідеї, ідеали, оцінки); патріотичні почуття (любов до Батьківщини, повага до історії України, українського народу та його Збройних Сил, традицій народу, відповідальність за долю Батьківщини); морально-вольові риси характеру (обов'язок, наміри, мотиви, рішення, настанови); морально-бойові та психологічні якості (мужність, стійкість, відвага, дисципліна); патріотична поведінка та діяльність (дії, вчинки, навички, уміння, звички, звичаї); фізичне виховання.

Патріотична свідомість – це усвідомлення особистістю на ідейно-теоретичному та суспільно-психологічному рівні своєї готовності виконувати необхідні дії задля захисту національних інтересів Батьківщини. Вона є детермінантом патріотичної поведінки, а також моральним регулятором взаємодії суб'єкта з об'єктом його патріотичної діяльності.

Формування високого патріотизму пов'язане з вищим рівнем соціально-духовного, морального розвитку особистості. На цьому рівні розвитку особистість ідентифікує себе з Батьківщиною. Її «Я» стає часткою, що нерозривно пов'язана з безліччю інших «Я» соціуму. Військовий патріотизм припускає формування й розвиток цілого комплексу позитивних якостей особистості, а також найглибше духовне освоєння його суб'єктами історії й культури свого народу, їх активну діяльну участь у розв'язанні найважливіших проблем, що виникли у суспільстві.

Патріотична діяльність – це спосіб втілення патріотичної свідомості й реалізації всіх видів впливів суб'єкта на об'єкт патріотизму, сукупність дій, що спрямовані на реалізацію патріотичних цілей. Ця діяльність становить матеріальну основу патріотизму, його реальну й видиму сторону. Вона ґрунтується на єдності раціональних, емоційних і вольових складових патріотичних дій.

Таким чином військовий патріотизм являє собою складну інтегративну якість особистості, яка містить емоційно-почуттєвий, інтелектуальний та діяльнісний компоненти і спрямована на вірне, безкорисливе служіння Батьківщині. Патріотизм не передається від людини до людини з генами, а формується всім соціальним укладом життя.

Абстрактного патріотизму не буває, він завжди пов'язується з певним уявленням Батьківщини, яке формується в свідомості особистості і бере участь у процесах становлення її соціальної ідентичності, в формуванні особистого зв'язку людини з певним співтовариством.

На особистісному рівні патріотизм виступає як найважливіша стійка характеристика особистості, що виявляється в її світогляді, етичних ідеалах і нормах поведінки.

На макрорівні патріотизм є значущою частиною суспільної свідомості, що виявляється в колективних настроях, почуттях, оцінках, у відношенні до свого народу, його способу життя, історії, культури, до країни, системи головних цінностей.

Зароджуючись з любові до своєї «малої Батьківщини», патріотичні почуття, пройшовши через цілий ряд етапів на шляху до своєї зрілості, підіймаються на рівень загальнодержавної патріотичної самосвідомості, усвідомленої любові до своєї Батьківщини. Патріотизм завжди конкретний, спрямований на реальні об'єкти.

Критеріями патріотизму для особистості є любов і служіння Батьківщині, забезпечення цілісності і суверенітету України, її національна безпека, постійний розвиток, обов'язок і відповідальність, що передбачає пріоритет суспільних і державних інтересів над індивідуальними помислами і устремліннями.

На сьогодні в науковому середовищі розрізняють різновиди суспільний і державний патріотизм. Суспільним можна назвати американський патріотизм. Він є суспільно-громадянським (неофіційним) патріотизмом. Він – не державний, бо йде «знизу» від американського народу, але при тому публічний, суспільно значимий, а не особистісний.

Для українців характерний суспільний патріотизм. Він орієнтований у нас насамперед на країну і суспільство, а не на державу та її політичні керівні структури. У цьому відношенні він більше схожий на американський громадянський патріотизм, привабливий (та так само й стійкий) завдяки своїй «не-казенності», завдяки тому, що основна його підтримка йде знизу від народних мас, а не згори від влади (що не виключає періодичних спалахів державницького, чи навіть над-державницького ура-патріотизму).

Патріотизму українського суспільства властиві свої особливості. Перш за все, це висока гуманістична спрямованість української патріотичної ідеї; віротерпимість; соборність і законопослушність; колективізм у вирішенні громадських завдань, особлива любов до рідної природи, готовність до захисту країни зі зброєю в руках на полі бою. Такі риси обумовлені менталітетом українців, який відрізняється від менталітету представника іншої нації. Збереження духовної самобутності народу за умов постійного відновлення особливої національної будови. Тобто національна самобутність, що виникла в процесі знаходження загального предмета любові, проявлятиме себе доти, доки існує особистий духовний і національний досвід людини.

Дніпро і Десна, Карпати і Степ, Хортиця і Великий Луг – для українця це не просто топоніми, що означають природні об'єкти, але щось більше: естетично сприйняте середовище мешкання, їх оточення, їх світ, їх Будинок (з великої літери), а часто – поетичні образи й елементи міфології. В результаті до числа ментальних стереотипів українців можна віднести тонке відчуття гармонії людини з природою, ліричність, підвищену емоційність, деякий романтизм. І. Бичко називає цю ментальну межу антеїзмом (на ім'я грецького міфологічного героя Антея – сина богині землі, який був нерозривно пов'язаний з матір'ю-землею, постійно черпаючи в ній життєві сили). Українська земля служить для її народу не тільки як чисто географічне, але і як духовне поняття («ненька-Україна») [2].

Більшість науковців у змісті патріотизму виокремлюють готовність до захисту Батьківщини. Нині справедливо буде розуміти необхідність її захисту не лише від зовнішніх військових загроз, а й від економічних, політичних, терористичних. Проте воєнні загрози залишаються домінуючими. Це дає підстави говорити про військовий патріотизм, який формується в процесі військово-патріотичного виховання. Можна відзначити дві тісно пов'язані між собою підсистеми ідеалів і цінностей, сформованих в результаті військово-патріотичного виховання. Перші мають національний і загальнолюдський характер і другі – зумовлені соціальним статусом і особливостями військової служби.

Перша підсистема патріотичних цінностей є єдиною для всіх громадян України і слугує основою для військово-патріотичного виховання молоді. Вона містить кращі національні загальнолюдські цінності про які згадувалось раніше. При цьому пріоритетом виступають

національні цінності. Коли духовні цінності рідного народу забувають, штучно звужують, національна система виховання розпадається у суспільстві з'являються духовні безбатченки. В основу військово-патріотичного виховання молоді в Україні покладено національні цінності українського народу. Вони охоплюють й інтегрують у собі всі загальнолюдські цінності, надаючи їм загальнолюдського забарвлення. На превеликий жаль, з переходом до комплектування Збройних Сил на контрактній основі дещо втрачається роль військово-патріотичного виховання. Учні старших класів ігнорують уроки військового виховання у середній школі. Окремі юнаки призовного віку різними шляхами намагаються уникнути військової служби. Зниженню рівня патріотичного виховання сприяло, м'яко кажучи, не зовсім позитивне відношення до Збройних Сил України серед різних верств населення України.

Події пов'язані з анексією Криму, проявами сепаратизму і тероризму на Південному Сході Донецької та Луганської областей, звичайно змінили відношення до Збройних Сил України та інших військових формувань створених у 2014 році із добровольців-патріотів. Про це свідчить безліч прикладів готовності записатись до лав Збройних Сил України, Національної гвардії, добровольчих батальйонів та підключитись до масового волонтерського руху для забезпечення життєдіяльності військових формувань, які захищають єдність України. На сторінках Інтернету є репортаж одного із героїв АТО капітана Дана Колесника «Думаю, коли ми переможемо у війні, в кожній військовій частині потрібно буде поставити пам'ятники своїм волонтерам – без допомоги народу воювати було б просто неможливо. Мені жаль, що я не знаю як звать даних прекрасних людей» [3].

Базисною цінністю українських громадян ядром патріотизму є національна ідея. Її змістом завжди була мрія громадян України мати свою самостійну незалежну, соборну державу та зберегти себе як націю зі своєю національною культурою, освітою, системою виховання, духовністю. Вона виходить із витоків нашої історії, спирається на засади народної етнофілософії, культуру, традиції і звичаї українського народу.

Національна ідея становить основу таких фундаментальних патріотичних цінностей переважної кількості української молоді як національна гордість, любов до своєї Батьківщини – України, прагнення до активної діяльності на її благо. Вона, маючи надзвичайно велике значення для виховання військового патріотизму та стабільного розвитку суспільства не є якимось «допоміжним», «бажаним» елементом світогляду молоді, а виступає важливим чинником, від якого залежить рівень свідомості й самосвідомості суспільства та соціальної активності кожного громадянина України. А від цього в свою чергу залежить рівень безпеки нашої країни. Військовий патріотизм українського суспільства особливо яскраво проявився під час агресії 2014 року Російської Федерації у Криму, де зареєстровані лише поодинокі випадки підкупу військовослужбовців Збройних Сил України і перехід їх на службу нелегітимному уряду Кримської автономії. Тільки глибоким військовим патріотизмом можна пояснити випадки масового героїзму різних представників українського суспільства при захисті Донецької та Луганської областей від сепаратистів та проросійських терористів.

За допомогою актуалізації в духовному виробництві національна ідея:

створює і підтримує для національної єдності певну «картину світу» і «картину нації»; здійснює ретрансляцію здобутків національної культури;

формує в представників нації почуття психологічного «комфорту» і захищеності; забезпечує бачення й розуміння перспективи розвитку.

Національна ідея виконує наступні функції. По-перше, це усвідомлення своєї загальнонаціональної ідентифікації. Національна ідея затверджується як синонім патріотичної ідеї і закріплюється в масовій психології. По-друге, це обґрунтування призначення і значимість існування нації. По-третє, це конструювання свого національного ідеалу, що зв'язує воєдино минулу, теперішню часову і майбутню нації. Виконуючи функцію цілеспрямованості, національний ідеал визначає модель бачення цілісності світу, вказує напрям і мету руху, відповідно до якого формується майбутнє нації [4].

Національну ідею можна уявити як метафору в якій зібрано воедино: любов до рідного краю, глибоке почуття турботи про нього; спрямованість на інтеграцію і консолідацію і нарешті глибока віра в нашу державну демократичну, європейську майбутність, це гідність, яка перетворює рабську психіку в свідомість вільної людини.

Виходячи з наведених методологічних посилок пропонується визначити національну ідею українського суспільства, як розумову форму сприйняття глибинної сутності свого народу, що відображає його духовну першооснову, мету, сенс та фундаментальні принципи існування і пронизує собою все національне буття й зумовлює суспільний розвиток.

Національна ідея реалізується через патріотизм особистості й суспільства. Це дозволяє провести паралель між даними соціально-психологічними утвореннями і вести розмову про наявність у соціального патріотизму складної структури. У науковому середовищі на сьогодні існує значна кількість поглядів на складники патріотизму.

Більшість учених схиляються до думки про наявність у структурі патріотизму двох рівнів: буденно-повсякденного і науково-теоретичного (ідеологічного).

Ідеологічний аспект виражається в переконаннях і поглядах, які мають ціннісну підставу. Формування ідеологічного аспекту патріотизму відбувається під впливом як суто інтимно-особистісних почуттів, що накладають відбиток на подальшу життєву позицію індивіда, так і під впливом соціально-політичних відносин. Ідеологія патріотизму поряд із природною емоційною любов'ю до Батьківщини, містить у собі повагу до власної держави й прагнення до її зміцнення, відчуття націй як єдиного цілого, незважаючи на соціальну, культурну, релігійну неоднорідність суспільства. Із цих позицій патріотизм можна визначити як відношення партиципації, тобто приналежності до певної спільності, готовність служити громадським цінностям та інститутам.

Цікавою є точка зору на структуру патріотизму військових учених, що розглядають його, як явище громадського життя і виділяють в ньому наступні складники:

патріотична свідомість (знання, погляди, переконання, судження, ідеї, ідеали, оцінки);

патріотичні почуття (любов до Батьківщини, повага до історії України, українського народу та його Збройних Сил, традицій народу, відповідальність за долю Батьківщини);

Патріотичні відносини що виникають у процесі суспільної практики як реальний зв'язок суб'єкта з об'єктом своїх дій, як своєрідний «канал» трансформації всіх видів впливу на об'єкт патріотизму. Вони є передумовою матеріалізації патріотичної свідомості й здійснення патріотичної діяльності.

Патріотична діяльність – це спосіб втілення патріотичної свідомості й реалізації всіх видів впливів суб'єкта на об'єкт патріотизму, сукупність дій, що спрямовані на реалізацію патріотичних цілей. Ця діяльність становить матеріальну основу патріотизму, його реальну й видиму сторону. Вона ґрунтується на єдності раціональних, емоційних і вольових складових патріотичних дій. Ці дії можна вважати патріотичними, якщо вони спрямовані на служіння Батьківщині, якщо вони виражають соціально-моральну відповідальність особистості за долю своєї країни.

Патріотизм не дається людині генетично з народженням. Він виховується з дитячого віку. З молоком матері всмоктується у свідомість дитини любов до малої і великої Батьківщини.

На наш погляд, було б доцільно звернутись до досвіду поляків у вихованні в дітей шанування свого історичного походження. В Польщі існує дуже цікаве дійство, як катехізіс кожного поляка. Він полягає у тому, що майже кожна людина знає слова вірша, написаного наприкінці XIX століття польським поетом Владиславом Белзою. Вірш навіть не вчать у школі, бо діти знають його чи не з п'ятирічного віку. Перекладається він так: «Хто ти є? – Поляк малий. / Який знак твій? – Білий орел. / Де ти живеш? – Земля Польська...» і так далі. Ще чи не кожен поляк змалку знає гасло нації, яке існує з початку XIX століття – *God i Ojczyzna* («Честь і Батьківщина»). Наприкінці 1990-х років до цих двох слів додали третє – Бог, «Бог, Честь і Батьківщина». У Польщі дітей з садочка вчать, як виглядає прапор, вчать національного польського гімну, а також виховують у них локальний патріотизм.

Процес патріотичного становлення суспільства не можна перервати навіть умовно, порушувати спадкоємність, переривати перманентний процес патріотичного виховання. Звичайно слід звертатися до історичного минулого українського народу, славетних часів Київської Русі, козаччини, героїв Крутів і т. ін. Але при цьому не слід відкидати, переписувати, перекреслювати вчорашню історію.

На превеликий жаль після отримання незалежності в Україні була спроба викреслити із суспільної свідомості всі здобутки українського народу за роки радянської влади. Намагались забути, що в роки Великої Вітчизняної війни серед Героїв Радянського Союзу українці становили 18,2% – 2072 особи [5]. Викреслюються із історії й людської пам'яті імена українців – наших співвітчизників. Пригадаймо І. Сікорського, який першим створив вертоліт і заклав науково-технічну базу для розвитку вертольотобудування. М. Стражеско, О. Шалімов, М. Амосов зробили величезний внесок у розвиток медицини. Є. Патон створив спеціальні гатунки сталі та розробив технологію зварювання для виробництва легендарних танків Т-34. Його справу продовжив президент Національної академії наук України, академік Б. Патон. Всесвітньо відомі вчені С. Корольов – конструктор ракетно-космічних систем, кібернетик В. Глушков, ботанік Л. Симиренко та інші. Усі досягнення країни важко перерахувати.

Патріотизм українських людей неможливо викреслити із пам'яті. Він матеріалізується за допомогою символів Батьківщини. Патріотизм – це особлива символіка, в якій «закодований» вищий сенс людського існування, пов'язаний з буттям Держави, Батьківщини, з пам'яттю поколінь і їх славетних справ. Візьмемо Державні Прапор, Герб і Гімн, що виражають різні епохи і часи. В них чітко виявлений зв'язок теперішнього часу з минулим і майбутнім, а також основи внутрішньої єдності суспільства: дружба народів, свобода, солідарність.

В усі часи надавали велике значення кольору, формі зображенням на прапорах, які не змінювалися поки в народі зберігалася віра. Святиню не можна було змінювати завдяки бажанням окремих людей. Ідея святості державного чи військового прапора від стародавніх часів перейшла до сучасних держав. Прапор вишивається золотим шитвом і є символом держави або окремого відомства чи окремої військової частини. У положенні про військовий прапор записано, що він є символом доблесті честі і слави.

Гімни як урочисті пісні, що прославляли богів та героїв, були відомі ще в стародавньому світі – в Єгипті, Месопотамії, Греції. Проте як емблема держави, символ її суверенітету вони стали використовуватися тільки в Новий час, із постановом націй та націоналізму. Наразі Гімн, поруч із Прапором та Гербом, є своєрідною візитною карткою будь-якої держави на міжнародній арені. Водночас як найважливіший національно-державний символ гімн виступає засобом єднання громадян у найважливіші урочисті хвилини життя держави, формує неабайдуке ставлення до її історії, сьогодення та майбуття.

Можна заздалегідь виділити декілька умов, за яких дані символи здатні виконувати виховні функції. По-перше, вони повинні в своєму комплексі відтворювати цілісність Батьківщини, виражену в її самобутності несхожості з іншими країнами. Патріотизм – це захист такої самобутності як внутрішньої міри буття даного співтовариства. Захист тому що разом з втратою самобутності руйнується дане співтовариство: француз тоді не відрізняється від німця, а українець від італійця.

По-друге, ці символи повинні зв'язувати в єдину систему різноманітні аспекти життя суспільства: практичні, комунікаційні, нормативні й ін., що дозволяє таким символічним комплексам зберігати й специфіку України. Оскільки патріотичне виховання обов'язково проходить через освоєння населенням цих символів, через їх особливе «розпредмечування», індивіди й соціальні утворення можуть проникати всередину простору патріотичної орієнтації, побачити реальність не з боку, а немов би через призму її цілісності, та української специфіки – культурної, духовної, соціальної й ін. Саме таким чином реалізується особистісна соціалізація молоді.

По-третє, нарешті, ці символи сприймаються кожним індивідом особисто, так само, як безпосередньо сприймаються витвори мистецтва, залежно від рівня його психологічної готовності до сприйняття. Один бачить у картинах написаних маслом сотні років тому художній витвір високого гатунку, а інший бачить на полотні лише сітку мілких тріщинок залишену часом. Так і в сучасній символіці, що виражає сутність патріотизму, повинні виявитися глибинні почуття відповідальності особистості за долю країни, має виникнути внутрішня потреба й готовність за необхідності захистити країну від різних небезпек, відійти від позиції споживача або стороннього спостерігача.

Одним із елементів патріотичних відносин можна назвати релігію. Церква зуміла зберегти символіку і на сьогодні має змогу використовувати її для формування релігійного патріотизму. Наприклад – Київський патріархат УПЦ має сьогодні 29 єпархій, тобто є вони в усіх областях. В Україні нараховується 3670 парафій, 6 духовних семінарій, дві академії, один богословський факультет, більше тридцяти монастирів. Її підтримує десять мільйонів православних українців, у той час, як московський – тільки п'ять мільйонів [6].

Соціальний символізм пронизує не тільки культуру, але і сукупність різних інститутів і установ, що виникають в регіоні, в місті, визначаючи їх статус, вплив, специфіку діяльності в контексті мети, цінностей, значення для суспільства.

Найбільш рельєфно і яскраво використовується символіка у військових формуваннях. Герб і Прапор Збройних Сил України та кожного із видів і родів символізують мужність і готовність до захисту своєї Батьківщини. Від об'єднання і з'єднання до кожного військовослужбовця кожен елемент військової організації має власні символи. Дотримання військової форми і повага до військових символів запорука високого патріотизму у особового складу Збройних Сил України.

Висновки. Патріотизм суспільства, є сформована в соціумі соціально-психологічна властивість, притаманна особистості, сім'ї, соціальній групі, етносу, що проявляється у вірі й безкорисливій любові до Батьківщини, готовності до самовідданої праці заради її процвітання, здатності до самопожертви при захисті її інтересів від загроз й спроможна консолідувати суспільство;

Патріотизм як соціокультурне явище об'єднує різні переконання, ідеї, почуття і традиції, в сукупності яких відображається поведінка і любов людини до Батьківщини. Вона поширюється не тільки на сучасну Батьківщину, але й на її минуле, яке пов'язане з сучасним знанням історії, традицій, переказів, легенд і є джерелом патріотичних настроїв і почуттів. Патріотизм впливає на практичну поведінку людей в цьому проявляється діяльнісний елемент його структури.

У суспільстві існує патріотизм вчителів, шахтарів, сталеварів та інші пов'язані із професійною діяльністю. Військовий патріотизм є різновид патріотизму притаманний представникам будь-якої професії, який реалізується у готовності до самопожертви на користь своєї Батьківщини. Це готовність особистості без коливань безкорисливо віддати свої інтелектуальні, духовні й фізичні можливості в ім'я захисту із зброєю в руках інтересів Батьківщини, заради її подальшого розвитку.

Звернення до ідеї патріотизму в умовах кризи являє підґрунтя, на якому можливе відновлення духовних цінностей суспільства, формування і розвиток особистості українського громадянина. Особливо відчутною сьогодні стає потреба в дослідженні патріотизму як інтегруючої основи, що додає державі й суспільству стійкості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боришевський М.Й. Національна самосвідомість особистості: сутність та шляхи становлення. Система виховання національної самосвідомості учнів загальноосвітньої школи / Боришевський М.Й. – К.: Райдуга, 1999. – 138 с.
2. Бичко А.К. Історія філософії: підруч. [для студентів вищих навчальних закладів освіти]. / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський. – К.: Світ, 2001. – 408 с.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу:

http://m.censor.net.ua/news/313900/kapitan_dan_kolesnik_samyyi_tyajelyyi_boyi140go_tsentra_sil_s_petsialnyh_operatsiyi

4. Волошина Н.М. Співвідношення понять «національна ідея» та «патріотизм суспільства» / Н.М. Волошина // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць] / [гол. ред. В.М. Вашкевич]. – К., 2009. – Вип. 23. – С. 271-279.

5. Інформаційно-комунікаційні технології в гуманітарній сфері Збройних Сил України: досвід, проблеми, перспективи: підручник / [В.І. Осьодло, В.В. Стасюк, В.П. Шевчук та ін.]; за заг. ред. В.Г. Радецького. – К.: НАОУ, 2007. – 492 с.

6. Розмова з Патріархом Філаретом – главою Української православної церкви Київського патріархату // Наше слово. – № 49. – 7 грудня 2003 року.

Рецензент: д.філ.н, проф. Ананьїн В.О., професор кафедри військово-гуманітарних дисциплін Військового інституту телекомунікацій та інформатизації

к.филос.н., доц. Волошина Н.Н., к.т.н. Саенко А.Г.

ВОЕННЫЙ ПАТРИОТИЗМ СОВРЕМЕННОГО УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА

В статті сформульовано авторське бачення понять «патріотизм» і «військовий патріотизм», проаналізовано їх сутність, зміст, окреслено деякі аспекти військово-патріотического виховання в сучасному українському суспільстві.

Ключевые слова: патриотизм, военный патриотизм, военно-патриотическое воспитание.

PhD. Voloshuna N.N., Saenko O.G.

MILITARY PATRIOTISM OF MODERN UKRAINIAN SOCIETY

The article deals with author's vision of the concepts «patriotism» and «military patriotism». The essence and the content of these concepts are analyzed including some aspects of military-patriotic education in modern Ukrainian society are outlined in the article.

Keywords: patriotism, military patriotism, military-patriotic education.

